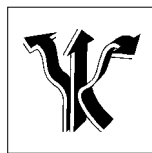

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 3(19)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

УДК 330-339; 321.7; 159.9
ББК 65.9(4УКР)я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Саєвич І. Г., канд. філол. наук — відповідальний редактор
Чирков В. М. — відповідальний редактор за випуск

Економічні науки

Баєва О. В., д-р біол. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Кривобороденко Г. П., д-р екон. наук, проф., Куроченко О. В., д-р екон. наук, проф., Поляков О. М., д-р екон. наук, проф., Радзівський О. І., д-р екон. наук, Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Швець В. Я., д-р екон. наук, проф., Шостак Л. Б., д-р екон. наук, проф.

Політичні науки

Антонюк О. В., д-р політ. наук, проф., Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бідзюра І. П., д-р політ. наук, проф., Варзар І. М., д-р політ. наук, проф., Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф., Джинчарадзе Н. Г., д-р філос. наук, проф., Хижняк І. А., д-р іст. наук, проф., Храмов В. О., д-р політ. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Психологічні науки

Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Лігоцький А. О., д-р пед. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Охременко О. Р., д-р психол. наук, проф., Приходько Ю. О., д-р психол. наук, проф., Синьов В. М., д-р пед. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф.

Юридичні науки

Александров Ю. В., канд. юрид. наук, проф., Ануфрієв М. І., канд. юрид. наук, проф., Бородин І. Л., д-р юрид. наук, проф., Бандурка О. О., д-р юрид. наук, проф., Корнієнко М. І., канд. юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Подоляка А. М., канд. юрид. наук

М43 Міжрегіональна Академія управління персоналом.

Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К. : МАУП, 2001. — Вип. 1. — ISBN 966-608-120-2

К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2008. — Вип. 3(19). — 244 с.: іл. — Бібліогр. в кінці ст. — ISBN 978-966-608-923-9

У збірнику наукових праць публікуються статті науковців, які займаються проблемами розвитку економіки, політології, психології і права.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розвиток науки в Україні.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, в якому висвітлюються результати наукових досліджень в галузях економіки, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

Вищою атестаційною комісією України "Наукові праці МАУП" визнано як фахове видання з економічних і психологічних наук (за постановою Президії ВАК України № 1-05/6 від 14 червня 2007 р.).

ББК 65.9(4УКР)я43+88я43

ISBN 966-608-120-2
ISBN 978-966-608-981-9

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ	5	Ус М. И. Современные подходы к процессам управления	70
Дікарев О. І. Інвестування паливно-енергетичного комплексу: світовий досвід для України	5	Булавін П. Г. Загальна характеристика формування цілей державного управління у зовнішньоекономічних відносинах	76
Мойсеєнко І. П. Індикативний метод оцінювання інтелектуального потенціалу	11	Колосінський Є. Ю., Масалжовська Л. Вплив економічної глобалізації на діяльність суб'єктів господарювання	80
Чернуха Н. М., Чернуха Г. О. Інтеграція у сучасному освітньому просторі	15	Аль-Тмейзі А. Ю. Авіаційний комплекс України та його вплив на якість транспортних послуг	88
Рибак О. М., Білоус А. О. Досвід реформування вищої освіти у країнах Центральної та Східної Європи і його значення для України	19	Лугова Г. В. Санітарно-епідеміологічний моніторинг як інструмент управління профілактикою кишкових інфекцій серед військовослужбовців військових частин, що розташовані в басейні Дніпра	92
Мушкин И. М. Развитие дистанционного образования в высшей школе	26	Сафонова А. С. Генезис розвитку процесів фінансової глобалізації світової економіки в контексті інтеграційної взаємодії країн	96
Мироненко В. В., Саєвич І. Г. Інтернет як сучасна технологія навчання	30	Арбузов А. Б. Ризики кредитного портфеля в системі банківських ризиків	102
Мельник П. П. Економіко-екологічна збалансованість у системі захисту рослин	34	Чабаненко В. В. Формування загальноєвропейського ринку праці у процесі європейської економічної інтеграції	111
Топчій С. П. Інтеграційні об'єднання на ринку зерна України: переваги і недоліки	38	Шарапов С. В. Адміністративне управління в системі загального управління підприємством	118
Кулик Р. О. Методологія створення регіональних кластерів та оцінювання їх ефективності	43	Янгалічев Р. Н. Теоретичні основи розподілу і перекладання податків	124
Кузнецов М. С. Сущность коллективного трудового конфликта как объекта государственного управления	50	Мамедов А. Проект трубопровода “Баку–Одесса–Броды”: реалии и перспективы реализации	132
Халамендик В. Д. Професійна підготовка випускників вищих навчальних закладів: проблема управління	57		
Давиденко А. П. Роль держави в підтримці розвитку ринку послуг в Україні	63		

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ ПРОЦЕСІВ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КРАЇН

Наукові праці МАУП, 2008, вип. 3(19), с. 96–101

Розглядаються особливості глобалізації як основної характеристики сучасної економіки, визначаються її фактори і вплив на світовий розвиток.

Сучасний період економічного розвитку характеризується фундаментальними змінами. В останні десятиліття визначний вплив на розвиток світової економіки мають явища глобалізації та інтеграції. Це два процеси, які на перший погляд є автономними, але при глибшому дослідженні з'ясовується не лише взаємозв'язок, а й складне підґрунтя нелінійного, часто-густо суперечливого, нерівномірного процесу.

Швидкий розвиток світової цивілізації характеризується активізацією глибинних змін у всіх напрямках: від перегляду політичних та економічних пріоритетів до усвідомлення зміни самої сутності нового шабля суспільного розвитку. Світ поступово трансформується у простір глобальної взаємодії всіх його складових. Швидкість поширення та широке використання нових інформаційних і телекомунікаційних технологій стали явищем, загальним для більшості країн, що забезпечує суттєву мобільність їх продуктивних сил та свідчить про безпрецедентну глобальність світу в перспективі. Важливою складовою трансформації сучасної економіки є посилення інтеграційних процесів.

Глобалізація і локалізація-інтеграція світової економіки та посилення вимог місцевої автономії є двома важливими факторами, які визначають розвиток на межі ХХІ ст. Вони й надалі впливатимуть на торгівлю, фінансові потоки, глобальне навколишнє середовище, на розвиток міст, а тому вимагатимуть пошуку динамічної рівноваги як на міжнародному, так і субнаціональному рівнях. Сьогоднішньому світу притаманний значний ступінь інтернаціоналізації та інтегрованості,

зокрема, щодо вивозу-ввозу капіталу, його переливу, руху, обміну в тій чи іншій формі. Зростаюче переплетення економік, інтернаціоналізація фінансових ринків і сучасні тенденції розвитку сприяють процесу економічної інтеграції та глобалізації. Зростаюче переплетення економік, інтернаціоналізація фінансових ринків і сучасний етап розвитку сприяють процесу економічної глобалізації.

Більшість істориків датують зародження посправжньому глобальної економіки 40-ми роками ХІХ ст. Той період глобалізації, як і сьогоднішній, був спричинений зняттям торгових бар'єрів і різким зменшенням транспортних видатків, відкривши тим самим можливість для широкомасштабних поставок маси товарів на великі відстані.

На рубежі ХІХ–ХХ ст. світове господарство сформувалося як цілісна система, що включала машинну індустрію, яка усунула попередню відокремленість окремих країн, сучасний транспорт і світовий ринок, який виник ще в епоху Великих географічних відкриттів, але лише на початку 90-х років ця система справді охопила весь світ. З кінця ХІХ ст. світ починає існувати як система [4, 116].

Однак існує й другий підхід, за яким генезис глобалізації пов'язується з останньою чвертю ХХ ст., коли найбільш інтенсивно розвивалися процеси інтеграції, спеціалізації, кооперації; входять на арену загальнопланетарні (глобальні) проблеми, новітні технології, розширюється світовий фінансовий простір та ін.

Термін “глобалізація” — (від англ. “global” — світовий, загальний) — запровадили у 60-х роках

XX ст. теоретики Римського клубу — Е. Ласло, Д. Медоуз, М. Месарович та ін. Єдиного, завершеного, загальновизнаного визначення цього поняття на сьогодні не вироблено. Глобалізація трактується як “розширення світових соціальних зв’язків, які з’єднують віддалені регіони таким чином, що місцеві події розвиваються під впливом подій, які відбуваються за багато миль від них” (Е. Гідденс); “глобалізація” передбачає, що політична, економічна, соціальна діяльність стає всесвітньою за своїми наслідками” а також “означає, що відбулося посилення взаємодії та взаємозв’язків всередині держав і суспільства та між ними самими” (Д. Гелд); “історичний процес посилення контактів між різними частинами світу, який призводить до зростаючої одноманітності у житті народів планети” (Р. Робертсон) [2, 6–7].

Глобалізацію можна уявити як процес об’єднання людства в єдиний світовий організм. У поняття “глобалізація” входить розширення, поглиблення і прискорення взаємозалежності в усіх аспектах сучасного суспільного життя — від культурного до кримінального, від фінансового до духовного. Глобальна політика охоплює поняття, що висвітлюють поширення політичної влади і політичної діяльності крізь кордони сучасних держав. Політичні рішення та акції в одній частині світу можуть мати всесвітній резонанс, а місця політичної дії і прийняття політичних рішень можуть бути зв’язані швидкими комунікаціями у складні мережі учасників прийняття політичних рішень і політичної взаємодії. Не піддається сумніву загальне визнання посилення глобальної взаємозалежності. І, звичайно, як завжди, характерна для нашої епохи суттєва незгода проміж науковцями щодо концептуалізації глобалізації, її випадкової динаміки та структурних наслідків.

Процес глобалізації різноманітний, бо в ньому беруть участь різноманітні інтереси учасників цього процесу: національні держави, ТНК, міжнародні організації регіонального і загальносвітового рівня, неформальні організаційні об’єднання та ін. Так, російський дослідник проблем глобалізації Г. Дубянська визначила три можливі напрями [3, 740]. Перший — це процес поступового становлення глобально-системної цілісності, головною метою якого є спільне виживання і спільний розвиток усього людського співтовариства. Проте такий напрям розвитку глобалізації видається оптимістичним та ідеальним, а тому, як свідчить сучасна практика посилення нерівномірності та асиметричності розвитку різних країн і регіонів, є нереальним. Другий напрям — процес встанов-

лення глобального панування розвинутого центру над нерозвинутою периферією із збереженням за нею маргіальної спеціалізації з її неконкурентоспроможністю, низькою дохідністю, нетехнологічністю, неграмотністю тощо. Але такий напрям, як суто протилежний першому і песимістичний, також видається нереальним. Третій напрям — процес несистемної, часткової глобалізації, тобто становлення певною мірою замкнених регіональних співтовариств, що виконують функції глобальних суб’єктів. На цьому етапі розвитку економічної глобалізації і становлення міжнародної економіки такий напрям видається найбільш реальним.

Отже, прогресуючі взаємовпливи і взаємозалежності господарської діяльності охоплюють практично всі країни світу, стають глобальними. Вони приводять до переходу світогосподарських відносин у новий якісний стан, що характеризується перетворенням економічного співтовариства з ламкої сукупності більш чи менш взаємозалежних країн у цілісну економічну систему, у формуванні якої системно-функціональним чинником є міжнародний рух капіталу. Сьогодні всі без винятку національні економіки виявилися вплетеними у тканину глобальної економіки, стали її елементами. На відміну від попереднього періоду, коли світова економіка пов’язувала національні господарства не стільки економічними, скільки позаекономічними, насильницькими методами, глобалізована економіка в своїй основі має економічні взаємозв’язки, що ґрунтуються передусім на міграції міжнародних потоків капіталу. Соціально-економічний розвиток національних господарств зазнає дедалі зростаючого впливу міжнародної економічної глобалізації як одного з нових явищ сучасності.

Глобалізація стала домінуючим чинником нової ери. Стрімке прискорення глобальних процесів на межі тисячоліть є результатом інтенсифікації низки економічних, політичних і технологічних факторів. Серед них слід особливо відзначити [5]:

- засилля ТНК у світовому господарстві;
- лібералізація й посилення міжнародної конкуренції;
- зростання міжнародної торгівлі та інвестицій;
- посилення консолідації активів і перетворення міжнародних ЗІП на один із головних чинників глобалізації;
- зростання рівня інтеграції інформаційних, комунікаційних і комп’ютерних технологій та їх значення в економічній глобалізації

світу і як наслідок — розвиток глобальних мереж;

- фрагментація (регіоналізація) світового розвитку;
- формування ринкової економіки на постсоціалістичному просторі.

Транснаціональні компанії перетворилися на головних дійових осіб глобального простору, посідаючи провідне місце у міжнародній торгівлі та інвестиціях. До їх нинішньої компетенції і належить перерозподіл світу. Вони зосереджують у своїх руках дедалі більший контроль над такими процесами, як рух капіталу, робочої сили, торговельні потоки, ринки збуту, володіння сучасними технологіями. Маючи глобальні інтереси в усьому світі, ТНК вирішують їх без огляду на національні кордони.

Глобалізація економіки генерувала спалах корпоратизації — багаторівневої системи економічних зв'язків, які реалізуються через фінансово-економічну діяльність на основі концентрації та подальшого перерозподілу капіталу як процесу усупільнення виробництва. Вона спричинює утворення потужних об'єднань, модифікацію відносин власності та передислокацію активів до найперспективніших і з прискореним розвитком галузей економіки.

Наведемо позитивні наслідки (переваги) глобалізаційних процесів:

1. Глобалізація сприяє поглибленню спеціалізації і міжнародного розподілу праці. В її умовах ефективніше розподіляються засоби і ресурси, що в кінцевому рахунку сприяє підвищенню середнього рівня життя і розширенню життєвих перспектив населення (при більш низьких для нього витратах).
2. Важливою перевагою глобалізаційних процесів є економія на масштабах виробництва, що потенційно може привести до скорочення витрат і зниження цін, а отже, до стійкого економічного зростання.
3. Переваги глобалізації пов'язані також із виграшем від вільної торгівлі на взаємовигідній основі, що задовольняє всі сторони.
4. Глобалізація, підсилюючи конкуренцію, стимулює подальший розвиток нових технологій і поширення їх серед країн. У її умовах темпи зростання прямих інвестицій набагато перевершують темпи зростання світової торгівлі, що є найважливішим чинником у трансферті промислових технологій, утворенні транснаціональних компаній,

що впливає на національні економіки. Переваги глобалізації визначаються тими економічними вигодами, що виходять від використання передового науково-технічного, технологічного і кваліфікаційного рівнів провідних спеціалістів у відповідних галузях зарубіжних країн в інших країнах, у цих випадках упровадження нових рішень відбувається в короткий термін і при відносно менших витратах.

5. Глобалізація сприяє загостренню міжнародної конкуренції. Часом стверджується, що глобалізація веде до поглиблення конкуренції. Насправді скоріше йдеться про нові конкурентні сфери і про більш тверде суперництво на традиційних ринках, що стає не під силу окремих держав або корпорацій. Адже до внутрішніх конкурентів приєднуються необмежені в діях сильні зовнішні конкуренти.
6. Глобалізація може привести до підвищення продуктивності праці в результаті раціоналізації виробництва на глобальному рівні і поширення передових технологій, а також конкурентного тиску на користь безперервного впровадження інновацій у світовому масштабі.
7. Глобалізація дає країнам можливість мобілізувати більш значний обсяг фінансових ресурсів, оскільки інвестори можуть використовувати ширший фінансовий інструментарій на світових ринках.
8. Глобалізація створює серйозну основу для вирішення загальних проблем людства, передусім екологічних, що зумовлено об'єднанням зусиль світового співтовариства, консолідацією ресурсів, координацією дій у різних сферах.

Як уже відзначалося, процеси глобалізації у світовій економіці сприймаються й оцінюються по-різному. Сучасні глобалізаційні процеси розгортаються насамперед між промислово розвиненими країнами і лише потім охоплюють країни, що розвиваються. Глобалізація зміцнює позиції першої групи країн, дає їм додаткові переваги. Водночас розгортання процесів глобалізації в рамках сучасного міжнародного розподілу праці загрожує зупиненням процесу розвитку менш розвинених країн так званої світової периферії, що стають скоріше об'єктами, ніж суб'єктами глобалізації.

Отже, ступінь позитивного впливу глобалізаційних процесів на економіку окремих країн за-

лежить від місця, яке вони займають у світовій економіці, фактично основну частину переваг одержують багаті країни або індивіди. Наведемо проблеми, потенційно здатні викликати негативні наслідки від глобалізаційних процесів у всіх країнах:

- нерівномірність розподілу переваг від глобалізації в розрізі окремих галузей національної економіки;
- можлива деіндустріалізація національних економік;
- можливість переходу контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів в інші руки, у тому числі до більш сильних держав, ТНК або міжнародних організацій;
- можлива дестабілізація фінансової сфери, потенційна регіональна або глобальна нестабільність через взаємозалежність національних економік на світовому рівні. Локальні економічні коливання або кризи в одній країні можуть мати регіональні або навіть глобальні наслідки.

Всі ці наслідки глобалізації можуть відчуті на собі менш розвинені країни, що належать до так званої світової периферії. Глобалізація для таких країн породжує, крім перелічених, ще безліч інших проблем:

- збільшення технологічного відставання від розвинених країн;
- зростання соціально-економічного розшарування, руйнування державного суспільства, що являє собою процес розпаду соціальних груп, втрати індивідами об'єктивної приналежності до тієї або іншої спільності, почуття причетності до визначеної професійної або етнічної групи;
- посилення залежності менш розвинених країн від стабільності і нормального функціонування світогосподарської системи;
- обмеження ТНК здатності держав проводити національно орієнтовану економічну політику;
- зростання зовнішнього боргу, насамперед міжнародним фінансовим організаціям, що перешкоджає подальшому економічному прогресу.

Як уже відзначалося, найбільший вигравш від участі у глобалізації мають промислово розвинені країни, що одержують можливість знижувати витрати виробництва і зосереджуватися на випуску найбільш дохідної наукомісткої продукції, перекидати трудомісткі і технологічно брудні виробництва у країни, що розвиваються. Але і про-

мислово розвинені країни можуть постраждати від процесів глобалізації:

- впровадження нових технологій може призвести до скорочення робочих місць у промисловості та підсилити соціальну напруженість, збільшити безробіття;
- зміна структури виробництва і переміщення масового випуску трудомістких видів товарів у країни, що розвиваються, зашкодить традиційним галузям цих країн, викликаючи там закриття багатьох виробництв;
- підсилення нестабільності фінансових ринків може викликати знецінення державної грошової одиниці, різкий обвал фондового ринку країни та дефолт;
- ставлення інтересів окремих ТНК вищими за державні, у результаті чого роль національних держав слабшає і частина функцій переходить до різних наддержавних організацій та об'єднань.

Істотною проблемою є те, що нерівномірність розподілу переваг від глобалізації спостерігається не тільки за окремими країнами, а й у розрізі окремих галузей. Галузі, що одержують вигоди від зовнішньої торгівлі, і галузі, пов'язані з експортом, мають більший приплив капіталу і кваліфікованої робочої сили порівняно з галузями, що значно програють від глобалізаційних процесів і втрачають свої конкурентні переваги на світовому ринку. При цьому серйозним негативним наслідком глобалізації може бути перехід контролю над економікою окремих країн від суверенних урядів в інші руки, у тому числі до найбільш сильних держав, багатонаціональних або глобальних корпорацій і міжнародних організацій. Сучасний корпоративний капітал фактично контролює політичне життя сучасних розвинених країн. Інтеграційні процеси в економіці, глобалізація фінансового ринку ведуть до "стирання" державних кордонів, до ослаблення державного суверенітету у фінансовій сфері. Зростаюча глобальна інтеграція ринків капіталу загрожуює економічній політиці окремих країн, оскільки іноземний капітал у вигляді прямих або портфельних інвестицій містить у собі певну загрозу для національної економіки через свою здатність зникати із країни настільки ж швидко, як і з'являтися.

Таким чином, як засвідчив аналіз, позитивні та негативні наслідки процесу фінансової глобалізації розподілено між учасниками нерівномірно. Зростання доходів і поглиблення добробуту одних країн досягаються за рахунок інших.

Беручи до уваги процеси загальної глобалізації з їх усіма перевагами та недоліками, треба виз-

начити вагому їх складову — фінансову глобалізацію. Вона відображає процес руху фінансових ресурсів за межами державних кордонів. Фінансова глобалізація — складний і найрозвиненіший у плані інтернаціоналізації процес, що є результатом поглиблення фінансових зв'язків країн, лібералізації цін та інвестиційних потоків, створення глобальних транснаціональних фінансових груп. За темпами приросту обсяг позик на міжнародному ринку капіталу за останні 10–15 років на 60 % перевищив обсяг зовнішньої торгівлі й на 130 % — валовий світовий продукт. Глобальний обіг на ринку валют щодоби сягає 0,9–1,1 трлн дол. США [6].

Неконтрольований приплив спекулятивного капіталу в країни з нестабільною економікою може дестабілізувати в них становище. Внаслідок відкриття ринків внутрішніх капітальних активів у десятках країн і доступу до ринку прямих запозичень фінансових ресурсів в усьому світі за останні 15 років сформувалися новий глобальний баланс економіки та глобальна фінансова система. Остання перебуває у стані зміни сформованого порядку між державами світу. Споживачі капіталу, передусім у країнах з нестабільними ринками, отримали доступ до ринку прямих запозичень фінансових ресурсів західного світу з одночасною фактичною відмовою цих країн від суверенітету у сфері фінансів, втратою контролю за утворенням зовнішнього боргу залежно від забезпеченості капітальними активами національної економіки.

На основі узагальнення існуючих підходів сучасної наукової думки можна вдосконалити визначення та конкретизувати поняття “фінансова глобалізація”, яку слід розглядати як *взаємозалежність різних секторів ринку фінансового капіталу, що характеризується формуванням, акумулюванням та використанням фінансових ресурсів в умовах зростаючої масштабності, відкритості, диверсифікації, лібералізації та інтеграції міжнародних потоків у світовому економічному просторі*.

При цьому фінансова глобалізація має як позитивні, так і негативні впливи на розвиток людства. Причому, як і оцінка процесу загальної глобалізації, фінансова глобалізація має неоднозначний (позитивний або негативний) вплив на різні країни залежно від рівня їх економічного розвитку та політичного впливу в світі.

У сучасному бізнесовому середовищі практично неможливе функціонування без коопераційних засад, розраховувати на успіх можна тільки за рахунок синергізму в рамках могутніх фінансово-політико-інформаційних корпорацій.

Загалом існує два шляхи формування корпоративних відносин — еволюційний і трансформаційний. Еволюційний шлях відбувається в результаті історичного розвитку корпоративної форми власності внаслідок консолідації індивідуальних приватних капіталів і притаманний країнам із розвинутою економікою. Трансформаційним шляхом прямують транзитивні країни за рахунок модифікації структури економічних відносин унаслідок масштабної приватизації державних підприємств, а останнім часом злиттів і поглинань.

Якісно новим етапом інтернаціоналізації господарського життя поряд з процесами глобалізації є також економічна інтеграція, яка знайшла втілення в розвитку економічних об'єднань держав і репрезентує більш глибокі, проникаючі економічні зв'язки національних економік різних країн. У ній відображається ступінь інтернаціоналізації продуктивних сил, досягнень науки й техніки. Ще К. Маркс стверджував, що “національна відокремленість і протилежність народів усе більше й більше зникають уже з розвитком буржуазії, із свободою торгівлі, всесвітнім ринком, з однотипністю промислового виробництва і відповідних до нього умов життя” [1].

Б. Белаш свого часу зазначав, що “економічна інтеграція — явище нове; вона є запереченням постулатів класичного капіталізму з урахуванням ролі особистих інтересів одиниці” [7].

Інтеграцію розглядають по-різному. Наприклад. Ян Тінберген [8] дотримується думки, що інтеграція — це лише інша форма “вільної торгівлі”, що усунувши торговельні бар'єри, гармонізація відносин прийде внаслідок вільного пересування (плину) факторів виробництва, товарів та ін. Б. Белаш вбачає в інтеграції значніші зміни. На його думку, для інтеграційного об'єднання треба ліквідувати кордони і тарифні бар'єри, бо це є лише першим кроком, а інтеграція — це всезростаючі взаємини та їх перетворення у статичну узгоджуваність інтересів держав-учасниць [7].

Німецький економіст Рипке розглядає інтеграцію як метод лібералізації торговельного обміну, а французький економіст Моріс Аллей в інтеграційному об'єднанні вбачає “взаємно встановлені правила у напрямі стислого кооперування між демократичними державами, що й є головним принципом вільного ринку”. Для Рипке причиною інтеграційних мотивів стали дезінтеграційні елементи довоєнної Європи. Цьому сприяв “класичний капіталізм” А. Сміта з егоцентричною настановою, що стала причиною міждержавної

конкуренції, непорозуміння і дефензивних воєн. Не виключено, як пише Ян Тінберген, що в інтеграції можуть бути закладені елементи політики дискримінації щодо третіх країн. Така політика не виправдовує себе. Простіше кажучи, інтеграція може також означати повернення до меркантильних відносин й до прямого ізоляціонізму [6].

Отже, економічну інтеграцію можна окреслити як об'єднання ринків, торгових відносин, підприємницької діяльності окремих секторів в одне ціле у відношенні до зовнішнього світу; процес зближення і зрощення кількох національних господарств у регіональну економічну систему, який забезпечується подальшою концентрацією й переплетенням капіталів, проведенням державами, котрі інтегруються, узгодженої зовнішньої й внутрішньої політики.

Сучасним процесам міжнародної економічної інтеграції притаманні певні особливості:

- динамізм процесів міжнародної економічної інтеграції в цілому;
- нерівномірність розвитку і реалізації форм міжнародної економічної інтеграції;
- розвиток поряд з інтеграційними дезінтеграційними процесів;
- переважний розвиток регіональних міжнародних економічних угруповань;
- формування реальних умов світової економічної інтеграції.

Таким чином, цілісний аналіз структурно-логічної концепції дослідження міжнародної міграції потоків капіталу як системно-функціонального чинника інтеграції країн і глобалізації економіки дає можливість чітко визначити двосторонній взаємозв'язок цих явищ і міжнародного руху капіталу, коли розвиток одного з цих процесів посилює розвиток іншого. Інтенсифікація потоків іноземних інвестицій, зростання ролі

транснаціональних корпорацій є спеціальним джерелом фінансування глобалізації світової економіки. Водночас остання створила висококонкурентне середовище, в якому ТНК здійснюють процеси злиттів і поглинань, динаміка яких показує загальний стан розвитку світового господарства. Зростають та якісно змінюються міжнародні економічні зв'язки, їх масштаби, форми, напрями. Розвиваються нові засоби цих зв'язків — електронні мережі, набір новітніх фінансових інструментів. Міжнародний рух капіталу поширився на всі країни нинішнього світу, бо всі вони перебувають в одній ринковій системі.

Література

1. Всемирная история экономической мысли: В 6 т. — М.: Мысль, 1987. — Т. 4. — 496 с.
2. Дилигенский Г. Глобализация в человеческом измерении // Мировая экономика и международные отношения. — 2002. — № 7. — С. 4–15.
3. Дубянская Г. Ю. Глобальное развитие и перспективы России // Формирование экономической системы России в координатах мирового развития / Под. ред. К. А. Хубнева. — М., 2001. — 826 с.
4. Иноземцев В. Старая экономика в новом столетии: опыт и урок // Мировая экономика и международные отношения. — 2000. — № 12. — С. 115–119.
5. Левківський В. М. Глобалізація фінансових ринків та їх вплив на міжнародні потоки капіталу // Сіверянський літопис: Всеукр. наук. журн. — 2002. — № 3. — С. 128–130.
6. Руденко Л. В. Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій: Монографія. — К.: Кондор, 2007. — 480 с.
7. Balassa B. The Theory of Economic Integration. — Homewood (Ill): Richard D. Irwin, Inc. — 1961.
8. Tinbergen J. Shaping the World Economy. — N. Y., 1962.

Швидкий розвиток світової цивілізації характеризується посиленням глобальних інтеграційних процесів, тісно пов'язаних з міжнародним рухом капіталу, і зумовлює зазначені фундаментальні зміни у світовій економіці.

Быстрое развитие мировой цивилизации характеризуется усилением глобальных интеграционных процессов, тесно связанных с международным движением капитала, и обуславливает описанные фундаментальные изменения в мировой экономике.

Fast development of a world civilization is characterized by amplification of the global integration processes closely connected to the international movement of the capital, and causes the fundamental changes in economic.

Надійшла 27 вересня 2008 р.